

ਭਾਗ-5

Lekh 82 Sangat (Company) Part 5

For the study of the topic '*sangat*', it is necessary to discuss in detail and elaborate on the various aspects of '*sangat*' (company):-

- 1 Methods or means of '*sangat*'.
- 2 The 'hue' or influence of *sangat*.
- 3 The 'acquiring power' of the influence of '*sangat*'.
- 4 The 'constructive' or positive aspect of *sangat*.
- 5 The destructive materialistic aspect of bad or negative company.
- 6 The intensity and sharpness of the desire arising through *sangat*.
- 7 The change in overall life through *sangat*.
- 8 The greatness and importance of *sangat*.

All these aspects will be discussed in detail in the later parts of this series.

The word '*sangat*' is used both as noun and verb.

When '*sangat*' is used as a noun, then it signifies the 'gathering' of human beings.

When '*sangat*' is used as a verb, then it means –

to have company

to 'touch'

to 'interact'

L82.1

'ਸੰਗਤ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਲਈ 'ਸੰਗਤ' ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :—

1. 'ਸੰਗਤ' ਦੇ 'ਸਾਧਨ' ਜਾਂ ਤਰੀਕੇ ।
2. 'ਸੰਗਤ' ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ।
3. 'ਸੰਗਤ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਣ ਦੀ 'ਗ੍ਰਹਿਣ ਸ਼ਕਤੀ' ।
4. ਸੰਗਤ ਦਾ 'ਉਸਾਰੂ' ਆਤਮਿਕ ਪਖ ।
5. ਕੁਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਰੂ ਮਾਇਕੀ ਪਖ ।
6. ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਉਪਜੀ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ ਅਤੇ ਤੀਖਣਤਾ ।
7. ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ।
8. ਸੰਗਤ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਲੜੀ ਦੇ ਅਗਲੇਰਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

'ਸੰਗਤ' ਅਖਰ 'ਸੰਗਿਆ' (noun) ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਆ (verb) ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜਦ 'ਸੰਗਤ' ਨੂੰ ਸੰਗਿਆ (noun) ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜੀਵਾਂ ਦੇ 'ਇਕੱਠ' ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ ।

ਜਦੋਂ 'ਸੰਗਤ' ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਆ (verb) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ —

'ਸੰਗ' ਕਰਨਾ

'ਪਰਸਨਾ'

'ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ' ਕਰਨਾ

L82.1

‘ਗਲ-ਬਾਤ’ ਕਰਨੀ,
 ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ‘ਵਟਾਂਦਰਾ’ ਕਰਨਾ
 ‘ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ’ ਕਰਨੀ
 ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ
 ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣਾ (impression)
 ‘ਛੋਹ’ ਲਗਣੀ (infection)
 ‘ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ’

ਆਦਿ, ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ‘ਸੰਗਤ’ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ :—

1. ਸਰੀਰਕ ਸੰਗਤ :—

ਸਰੀਰਕ ਸੰਗਤ ਦੁਆਰਾ ਚੇਹਰੇ-ਮੋਹਰੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੀ ਸੂਰਤ (outward appearance) ਪਰ ਇਹ ਵਾਕਫੀਅਤ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਅਸਲੀ ‘ਗੁਪਤ ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ (personality) ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਧੋਖਾ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ‘ਮੇਲ-ਜੋਲ’ ਜਾਂ ‘ਸੰਗਤ’ ਓਪਰੀ ਸਤਹਿ (Superficial plane) ਤੇ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਲਾਂ-ਬੱਧੀ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ‘ਜਿਗਰੀ-ਮੇਲ’ ਜਾਂ ‘ਸੰਗਤ’ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਉਹ ਓਪਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਇਕੋ ਘਰ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ‘ਰੰਗਤ’ ਅਡੋ-ਅਡਰੀ ਸਤਹਿ (different mental wave-length) ਉਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ‘ਮੇਲ-ਜੋਲ’ ਜਾਂ ‘ਸੰਬੰਧ’

ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਲਈ
 ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਲਈ
 ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਿਰਬਾਹ ਲਈ
 ਗਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ
 ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ
 ‘ਲੋਕ-ਲੱਜਿਆ’

to ‘talk’

to ‘exchange’ ideas

to have ‘transactions’

to have dealings

to impress one another

to infect (others)

to have ‘glance of grace’.

This sangat or company can be of many types:-

1 Physical Company

Through physical company, the externally orientated knowledge (that we receive) by way of facial features and outward appearance, leaves us ignorant of one another’s ‘hidden personality and many a time we get deceived. In this way, man’s ‘interaction’ or ‘sangat’ with one another, takes place at a superficial plane.

For instance, members of a family, despite living closely for years do not have ‘intimate-connection’ or ‘sangat’ and they spend all their lives like strangers in the same house.

This is because every member’s mental hue or colouring is at different mental wave-lengths – hence their ‘interaction’ or association is indeed

for the fulfilment of me-miness

for upbringing of physical bodies

for the maintenance of life

for fulfilment of personal needs

for fulfilment of desires

for seeking social approval

‘ਬੱਧਾ ਚੱਟੀ’
‘ਸੰਜੋਗਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ’

ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ‘ਜਿਗਰੀ-ਮੇਲ’ ਯਾ ਮਾਨਸਿਕ ‘ਇਕ-ਸੁਰਤਾ’
ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹਰ ਇਕ ਪ੍ਰਵਾਰ ਵਿਚ :—

ਸ਼ਕ
ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਓਹਲਾ
ਖਿਚੋਤਾਣ
ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ
ਰੋਸੇ
ਗਿਲੇ
ਝਗੜੇ
ਲੜਾਈਆਂ

ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ।

ਐਸਾ ‘ਮੇਲ-ਜੋਲ’ ਸਰੀਰਾਂ ਤਾਂਈ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ
ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਐਸਾ ‘ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ’ ਯਾ
‘ਸੰਗ’ ਕਰਨਾ —

ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ
ਰੀਸੋ-ਰੀਸੀ
ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤਰ
‘ਗਰਜ਼’ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ
‘ਠਾਠਾ ਬਾਗਾਂ’
‘ਪਾਖੰਡ’
‘ਗਲ ਵਿਚ ਢੋਲ ਵਜਾਉਣਾ’
‘ਡੰਗ ਟਪਾਉਣਾ’

ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ—

ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਵਿਚ
ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ

L82.3

done under compulsion
entanglements of relationships

in all of which there is no ‘intimate-interaction’ or ‘one mental-focus’.
Therefore in every family there is the prevalence and flourishing of:-

suspicion
veil of secrets
tension
complaints
anger
grievance
quarrels
fights.

Such interaction is limited to physical bodies and is used for selfish
needs. In reality such ‘interaction’ or ‘connection’ is indeed —

superficial
imitative
just a show
for the fulfilment of selfish needs
drama (lacking in sincerity)
pretence
enforced action
a waiting game

which is manifesting itself spontaneously

in families
among relations

L82.3

ਗੁਆਂਢੀਆ ਨਾਲ
ਸਭਾ-ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਵਿਚ
ਵਿਦਿਅਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ
ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ
ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਵਿਚ
ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਵਿਚ
ਵਿਸ਼ਵ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ
ਕੌਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ

ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਠਾਠਾ-ਬਾਗਾ' ਵਾਲੇ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰੇ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਗਲਤਾਨ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਐਸੇ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਸੰਬੰਧ ਯਾ 'ਮੇਲ-ਜੋਲ' ਦੇ 'ਢੋਂਗ' ਯਾ 'ਪਾਖੰਡ' ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਬਲਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ 'ਢੋਂਗ' ਯਾ 'ਠਾਠਾ-ਬਾਗੇ' ਨੂੰ ਹੀ ਅਸਲੀ 'ਜੀਵਨ-ਸੰਬੰਧ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਮੰਨੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਚੇਰੀ-ਸੁਚੇਰੀ-ਚੰਗੇਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਸਤਹਿ (higher consciousness) ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਯਾ ਜਾਣ ਬੁਝ ਕੇ ਅਵੇਸਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਕਿਆ ਤੂ ਰਤਾ ਦੇਖਿ ਕੈ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਸੀਗਾਰ ॥
ਰਸ ਭੋਗਹਿ ਖੁਸੀਆ ਕਰਹਿ ਮਾਣਹਿ ਰੰਗ ਅਪਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ—42)
ਗ੍ਰਿਸਤਿ ਕੁਟੰਬਿ ਪਲੇਟਿਆ ਕਦੇ ਹਰਖੁ ਕਦੇ ਸੋਗੁ ॥ (ਪੰਨਾ—70)
ਪੁਤ੍ਰਿ ਕਲਤ੍ਰਿ ਮੋਹਿ ਲਪਟਿਆ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ
ਅੰਤਰਿ ਲਹਰਿ ਲੋਭਾਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ—77)
ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਮਨਿ ਆਗਲੜਾ ਪ੍ਰਾਣੀ ਜਰਾ ਮਰਣੁ ਭਉ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ॥
ਕੁਟੰਬੁ ਦੇਖਿ ਬਿਗਸਹਿ ਕਮਲਾ ਜਿਉ
ਪਰ ਘਰਿ ਜੋਹਹਿ ਕਪਟ ਨਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ—92)
ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਅਭਿਮਾਨਿ ਬੂਡੇ ਮਰਣੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਉਹਾਰ ਬਨਿਤਾ ਏਹ ਕਰਤ ਬਿਹਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ—705)
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਗ੍ਰਿਹ ਦੇਖਿ ਸਮਗ੍ਰੀ ਇਸ ਹੀ ਮਹਿ ਉਰਝਾਇਓ ॥ (ਪੰਨਾ—1017)

with neighbours
in associations –societies
in educational institutions
in religious places
in factories
in government departments
in world bodies
among communities.

We have become so immersed and intoxicated in the prevalence of this 'showiness' that we do not feel the existence of the 'fraud' or 'pretence' of such artificial relationships or interactions. Instead, we have indeed acknowledged this 'deceit' or 'showiness' as the real 'life-connection' or 'sangat' and are ignorant or knowingly indifferent about the lofty-pure-better higher consciousness.

- 1 Why are you so thrilled by the sight of your son and your beautifully decorated wife? You enjoy tasty delicacies, you have lots of fun, and you indulge in endless pleasures. 42
- 2 You are wrapped up in the attachments of household and family, sometimes feeling joy, and then other times sorrow; 70
- 3 He is entangled in emotional attachment to his wife and sons, O my merchant friend, and deep within him, the waves of greed are rising up. 77
- 4 The mind is totally attached to Maya; the mortal has forgotten his fear of old age and death. Gazing upon his family, he blossoms forth like the lotus flower; the deceitful person watches and covets the homes of others. 92
- 5 In greed, emotional attachment and egotism, they are drowning; they do not even think of dying. Children, friends, worldly occupations and spouses - they talk of these things, while their lives are passing away. 705
- 6 Gazing upon your children, spouse, household and paraphernalia, you are entangled in them. 1017

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤੁ ਬਨਿਤਾ ॥
 ਚੂਗਹਿ ਚੋਗ ਅਨੰਦ ਸਿਉ ਜੁਗਤਾ ॥
 ਉਰਝਿ ਪਰਿਓ ਮਨ ਮੀਠ ਮੁਹਾਰਾ ॥

(ਪੰਨਾ—1347)

ਇਹ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ 'ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗ' ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤਾਈ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਸਤਹਿ ਤੇ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਅਤੇ 'ਖੁਦ ਗਰਜ਼ੀ' ਉਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਐਸੇ 'ਹਉਂ-ਧਾਰੀ' ਬੇ-ਸੁਰੇ 'ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ' ਵਿਚ 'ਖੁਦ ਗਰਜ਼ੀ' ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ—

ਸ਼ਕ
 ਸਾੜਾ
 ਦਵੈਤ
 ਗਲਤ ਫ਼ਹਿਮੀ
 ਭਰਮ
 ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ
 ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ
 ਟਾਕਰੇ
 ਝਗੜੇ
 ਲੜਾਈਆਂ

ਦਾ ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ । ਇਸੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਦਾ ਭੜਬੂ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਇਸੇ ਮਾਇਕੀ 'ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ' ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ 'ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਨਿਆਈਂ 'ਡੰਗ ਟਪਾਊ' ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਕੇ ਆਵਾਗਵਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਤੇ ਮਸਤ ਹਨ ।

L82.5

*Mother, father, siblings, children and spouse
 - involved with them, people eat the food of bliss.
 The mind is entangled in sweet emotional attachment.*

1347

This superficial 'interaction' and 'company' is just limited to the physical meeting is dependent on the physical and materialistic plane of 'me-miness and selfishness'.

It is unavoidable to have 'selfishness' in such 'ego-ridden', discordant 'interaction' as a result of which the prevalence

doubt
 jealousy
 duality
 misunderstanding
 suspicion
 arguments
 enmity-opposition
 confrontations
 quarrels
 fights

are inevitable in our minds. As a result of this, confusion of pitch darkness of ignorance and illusion reigns in the world.

Most people in this world 'interact' and 'have company' superficially in the 'doubt-fallacy' of this materialistic 'pitch darkness' and like animals, 'bidding their time' while alive, go through the cycle of transmigration, contented and immersed in it.

L82.5

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਸੇ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :—

ਜਗਤ ਮਹਿ ਝੂਠੀ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਅਪਨੇ ਹੀ ਸੁਖ ਸਿਉ ਸਭ ਲਾਗੇ ਕਿਆ ਦਾਰਾ ਕਿਆ ਮੀਤ ॥ (ਪੰਨਾ—536)

ਅਪਨੇ ਸੁਖ ਸਿਉ ਹੀ ਜਗੁ ਫਾਂਧਿਓ ਕੋ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਾਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਖ ਮੈ ਆਨਿ ਬਹੁਤੁ ਮਿਲਿ ਬੈਠਤ ਰਹਤ ਚਹੂ ਦਿਸਿ ਘੋਰੈ ॥

ਬਿਪਤਿ ਪਰੀ ਸਭ ਹੀ ਸੰਗੁ ਛਾਡਿਤ ਕੋਊ ਨ ਆਵਤ ਨੇਰੈ ॥ (ਪੰਨਾ—634)

ਇਹ ਜਗਿ ਮੀਤੁ ਨ ਦੇਖਿਓ ਕੋਈ ॥

ਸਗਲ ਜਗਤੁ ਅਪਨੇ ਸੁਖਿ ਲਾਗਿਓ ਦੁਖ ਮੈ ਸੰਗਿ ਨ ਹੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ—633)

ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ—788)

ਮਿਲਿਐ ਮਿਲਿਆ ਨਾ ਮਿਲੈ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਜੇ ਹੋਇ ॥

ਅੰਤਰ ਆਤਮੈ ਜੋ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ—791)

ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖੈ ਬਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਿਲਿ ਮੋਹੁ ਵਧਾਇਆ ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰੁ ਨਿਤ ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਮੋਹਿ ਮਾਇਆ ॥

ਦੇਸਿ ਪਰਦੇਸਿ ਧਨੁ ਚੋਰਾਇ ਆਣਿ ਮੁਹਿ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਤਿ ਹੋਵੈ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧੁ ਕੋ ਸਕੈ ਨ ਛਡਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ—1249)

ਮੇਤ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਹਿਤੁ ਲਾਗੋ ਸਭ ਫਨ ਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ—1253)

ਕਪਟ ਸਨੇਹ ਨ ਦਰਗਹ ਢੋਈ ॥ (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ: 17/8)

2. ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਗਤ :—

ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨਾਲ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ (evolution) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਦੇ ਮਿਲਗੋਭੇ ਸਿੱਟੇ ਦੁਆਰਾ ‘ਮਾਨਸਿਕ ਸਤਹਿ’ (mental plane) ਬਣਦੀ ਤੇ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ । ਇਹ ‘ਮਾਨਸਿਕ ਸਤਹਿ’ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦੀ ਅੱਡੋ-ਅੱਡਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਵਿਚਕਾਰ ‘ਮਤਭੇਦ’ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ।

Gurbani explains such superficial interaction as follows:-

- 1 In this world, I have seen love to be false.
Whether they are spouses or friends, all are concerned only with their own happiness. 536
- 2 The world is entangled in its own pleasures; no one is for anyone else. In good times, many come and sit together, surrounding you on all four sides. But when hard times come, they all leave, and no one comes near you. 634
- 3 In this world, I have not found any true friend.
The whole world is attached to its own pleasures, and when trouble comes, no one is with you. 633
- 4 They are not said to be husband and wife, who merely sit together. 788
- 5 By uniting, the united one is not united; he unites, only if he is united.
But if he unites deep within his soul, then he is said to be united. 791
- 6 The husband and wife are very much in love; joining together, their love increases. Gazing on his children and his wife, the man is pleased and attached to Maya. Stealing the wealth of his own country and other lands, he brings it home and feeds them.
In the end, hatred and conflict well up, and no one can save him. 1249
- 7 Love and attachment to mother, father, sibling, child and spouse, is all just an illusion. 1253
- 8 There is no place for insincere deceitful love relationships in the Lord's court. VBG 17/8

2 Mental company

It is with the personal experiences of life that the mental progress and evolution of souls take place.

The mental plane of every person is made and continues to change through the resulting mixture of the previous actions and reactions and the experiences of this life. This ‘mental plane’ is different in each and everyone. As a result of this it is inevitable to have ‘differences’ among us.

ਪਰ ਜਦ ਕਦੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਰੂਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੁਕਤੇ (single point) ਉਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ 'ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ 'ਇਕ-ਸੁਰ' (in-tune) ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਸੰਗਤ' ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰੂਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ, ਖਿਚ, ਪਿਆਰ ਉਪਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ 'ਇਕ-ਸੁਰੇ' ਨੁਕਤੇ ਦੀਆਂ ਕੌਮਲ ਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ, ਚਾਉ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਹੁਲਾਰਿਆਂ ਦਾ ਰੰਗ ਮਾਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ 'ਅਮਲੀ' ਜਦ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਇਕੋ ਸਤਹਿ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਨਸ਼ਈ' ਹਾਲਤ ਵਿਚ 'ਇਕ-ਸੁਰ' (in-tune) ਹੋ ਕੇ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ, ਸੰਗ, ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪਣੀ 'ਨਸ਼ਈ ਲੋਰ' ਵਿਚ ਜਿਗਰੀ—

ਸਾਂਝ
ਸੁਖ
ਚਾਉ
ਅਨੰਦ
ਸੁਆਦ
ਬੇਖੁਦੀ
ਮਸਤੀ

ਦੀ ਸਾਂਝ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਰੰਗ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੋਰ, ਨਗ, ਕਾਮੀ, ਨਿੰਦਕ, ਵਿਦਵਾਨ, ਫਿਲਾਸਫਰ ਆਦਿ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਰੂਹਾਂ ਜਦ ਭੀ ਕਿਸੇ ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਤੇ 'ਇਕ-ਸੁਰ' (in time) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ਸ਼ਰੇਣੀ ਦੇ ਮੇਲ ਯਾ 'ਸੰਗ' ਦੁਆਰਾ ਆਪਸ ਵਿਚ 'ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ' ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 'ਮਾਨਸਿਕ ਰੰਗਤ' ਦੀ ਸਾਂਝ, ਤਸੱਲੀ, ਸੁਆਦ, ਖੁਸ਼ੀ ਮਾਣਦੇ ਹਨ।

ਵਿਚਿ ਸਚੇ ਕੂੜੁ ਨ ਗਡਈ ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ ਕੋ ਨਿਰਜਾਸਿ ॥

ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜਿਆਰੀ ਜਾਇ ਰਲੇ

ਸਚਿਆਰ ਸਿਖ ਬੰਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

(ਪੰਨਾ 314)

But when two evolved souls agree on some single point, then there is truly a mental interaction or 'sangat' between the two souls. They get in-tuned on some special point. Through (this) 'sangat' respect, attraction, love sprouts between these two souls and taking flight on the subtle thoughts of that 'in-tune-ness', they savour the hue of happiness, joy and (the sway of) mental swings.

As an example, when two 'addicts' meet, under the influence of liquor, they are on the same level and becoming 'in-tuned' in this condition they are in reality indulging in mental interaction, company, dealings and in their intoxicated emotional momentum, they are sharing and enjoying intimate —

partnership
comfort
happiness
bliss
relish
absent-mindedness
intoxication.

Similarly whenever materialistic souls such as thieves, thugs, lustful persons, slanderers, scholars, philosophers etc become 'in-tune' on any one point, they have 'transactions or dealings' with one another through the meeting or company of their own groups and (therein) enjoy the partnership, assurance, relish, happiness of 'mental hue'.

Falsehood does not mix with the Truth; O people, check it out and see.

The false go and mingle with the false,

while the truthful Sikhs sit by the side of the True Guru.

314

L81.7

L8.7

ਅਮਲੀ ਰਚਨਿ ਅਮਲੀਆ ਸੋਫੀ ਸੋਫੀ ਮੇਲੁ ਕਰੰਦੇ ।
ਜੁਆਰੀ ਜੁਆਰੀਆ ਵੇਕਰਮੀ ਵੇਕਰਮ ਰਚੰਦੇ ।
ਚੋਰਾ ਚੋਰਾ ਪਿਰਹਰੀ ਠਗ ਠਗ ਮਿਲਿ ਦੇਸ ਠੰਗਦੇ ।
ਮਸਕਰੀਆ ਮਿਲਿ ਮਸਕਰੇ ਚੁਗਲਾ ਚੁਗਲ ਉਮਾਹਿ ਮਿਲੰਦੇ ।
ਮਨਤਾਰੂ ਮਨਤਾਰੂਆ ਤਾਰੂ ਤਾਰੂ ਤਾਰ ਤਰੰਦੇ ।
ਦੁਖਿਆਰੇ ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਮਿਲਿ ਮਿਲਿ ਆਪਣੇ ਦੁਖ ਫੁਵੰਦੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 5/4)

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਛਡਨੀ ਹੁਇ ਬਹਿਨ ਇਕਠੇ ।
ਜਿਉ ਜੂਏ ਜੁਆਰੀਆ ਲਗਿ ਦਾਵ ਉਪਠੇ ।
ਚੋਰੀ ਚੋਰ ਨ ਪਲਰਹਿ ਦੁਖ ਸਹਿਨ ਗਰਠੇ ।
ਰਾ ਨਿ ਨ ਗਣਿਕਾ ਵਾੜਿਅਹੁ ਵੇਕਰਮੀ ਲਠੇ ।
ਪਾਪੀ ਪਾਪ ਕਮਾਵਦੇ ਹੋਇ ਫਿਰਦੇ ਨਠੇ । (ਵਾ.ਭਾ.ਗੁ. 27/2)

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਤੀਬਰ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਕਹਾਣੀਆਂ' 'ਹੀਰ-ਰਾਂਝਾ', 'ਸੋਹਣੀ-ਮਹੀਵਾਲ' 'ਸਸੀ-ਪੁੰਨੂੰ' ਆਦਿ ਭੀ, ਇਸ਼ਕ ਦੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਤਹਿ (emotional love) ਦੇ 'ਮੇਲ' ਯਾ 'ਸੰਗਤ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਹਨ ।

ਲੇਲਾ ਮਜਨੂੰ ਆਸ਼ਕੀ ਚਹੁ ਚਕੀ ਜਾਤੀ ।
ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ ਜਸੁ ਸੁਘੜਾ ਵਾਤੀ ।
ਸਸੀ ਪੁੰਨੂੰ ਦੋਸਤੀ ਹੁਇ ਜਾਤ ਅਜਾਤੀ ।
ਮੋਹੀਵਾਲ ਨੋ ਸੋਹਣੀ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ ॥
ਰਾਂਝਾ ਹੀਰ ਵਖਾਣੀਐ ਓਹੁ ਪਿਰਮ ਪਰਾਤੀ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. 27/1)

ਇਥੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੁਕਤਾ ਕਿਸੇ ਇਕ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਤੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ 'ਮੇਲ ਯਾ ਸੰਗਤ' ਹੋਣੀ (communion at the same wave-length) ਅਥਵਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ 'ਇਕ ਸੁਰ' (in tune) ਹੋਣਾ ਹੀ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ 'ਇਕ ਸੁਰ' ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਾਨਸਿਕ 'ਮੇਲ' ਯਾ 'ਸੰਗਤ' ਕਰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਾਂਝੇ ਨੁਕਤੇ ਦੁਆਰਾ ਹੀ—

ਜਿਗਰੀ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ
ਸਾਂਝ

- 1 The addicts mix-up with addicts and abstainers with the abstainers.
The gamblers mix up with gamblers and scoundrels with scoundrels.
The love abounds among the thieves and the cheats who getting together, dupe the country.
Jesters meet jesters enthusiastically and so do the backbiters.
Unknown to swimming meet similar persons and swimmers by meeting swimmers go and get across.
The afflicted meet the afflicted ones and share their sufferings. VBG 5/4
- 2 Opium-eaters cannot abstain from opium and sit down together to eat it.
Gamblers indulge in play and lose their stakes.
Thieves do not abandon thieving and suffer punishment when caught.
The evil-doers do not remain away from the house of the ill-repute women though they sell off even their clothes to provide for them.
Sinners commit sin and abscond to avoid punishment. VBG 27/2

In the world intimate 'love stories' – 'Heer Ranja', 'Sohni Mahival', 'Sasi-Pannu' are the symbols and manifestation of the 'meeting' or 'company' of some special emotional level or love.

- 3 The lovers Lana and Majanu are well known in all the quarters of the world.
The excellent song of Sorath and Bija is sung in every direction.
The love of Sassi and Punnu, though of different castes, is everywhere spoken of.
The fame of Sohni who used to swim the Chenab river in the night to meet Mahival is well known.
Ranjha and Hir are renowned for the love they bore each other. VBG 27/1

The important and significant point here is the communion of men at the same wave-length or becoming 'in-tune' mentally.

In other words becoming 'in-tune' on some special point can indeed be said to be mental 'interaction' or 'sangat' and it is through this common point that –

intimate interaction
partnership

ਲੇਵਾ-ਦੇਵੀ

ਲਾਹਾ

ਖੁਸ਼ੀ

ਚਾਉ

ਪ੍ਰੀਤ

ਪ੍ਰੇਮ

ਪਿਆਰ

ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਐਸਾ 'ਇਕ-ਸੁਰਾ'—

ਜਿਗਰੀ ਮੇਲ

ਸਾਂਝ

ਸੰਗਤ

ਪਿਆਰ

ਖਿਚ

ਕਿਸੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਈਆਂ 'ਵਿਰਲੀਆਂ' ਰੂਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਖਲਕਤ 'ਬੇ-ਸੁਰੇ' ਹੋ ਕੇ, 'ਗਲ-ਪਿਆ-ਢੋਲ' ਹੀ ਵਜਾਉਂਦੇ
ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ—

ਗਲਤ ਫਹਿਮੀਆਂ

ਸ਼ਕ

ਸਾੜਾ

ਈਰਖਾ

ਨਫਰਤ

ਢੇਰ

ਵਿਰੋਧ

ਵਿਤਕਰਾ

ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ

ਖਿਚੋਤਾਣ

L82.9

transaction (dealings)

benefit

happiness

eagerness

love

affection

fondness

can take place.

But such 'in-tuneness'

intimate interaction

partnership

company

affection

pull

can only be possible among some 'rare' evolved souls.

(Other than these evolved souls) the rest of the people by being 'out of tune' are just 'playing the drum around the neck' (i.e. acting under pressure and) as a result of this there is the prevalence and the flourishing of:-

misunderstanding

suspicion

jealousy

envy

hatred

enmity

opposition

discrimination

arguments

struggle

L82.9

ਟਾਕਰੇ
ਝਗੜੇ
ਲੜਾਈਆਂ
ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ
ਅਤਿਆਚਾਰ

ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਤੇ ਵਰਤ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ।

3. ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਸੰਗਤ :—

ਹਰ ਇਕ 'ਖਿਆਲ', ਚਿਤਵਨੀ ਅਤੇ ਕਰਮ ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਹਲਕੀ ਜਿਹੀ 'ਰੰਗਤ' ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਚਿਤਵਨੀ ਯਾ ਕਰਮ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਕੇ ਦੁਹਰਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹ 'ਰੰਗਤ' ਗਾੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਹਨਾਂ ਖਿਆਲਾਂ ਅਥਵਾ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਉਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਇਕੋ ਖਿਆਲ ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤਾਂਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਚਿਤ ਵਿਚ ਡੂੰਘੀ ਉਤਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਚਿਤ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਧੌਂਸਦੀ ਅਤੇ ਨਿਘਰਦੀ (percolate) ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੋ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਯਾ ਕਰਮ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਮਨ, ਚਿਤ, ਬੁਧੀ—ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ 'ਧਸ', 'ਵਸ', 'ਰਸ' ਕੇ 'ਸਮਾ' (permeate) ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਨਿਖੜਵਾਂ 'ਅੰਗ' ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ 'ਰੰਗਤ' ਦੀ 'ਅਕਸ' ਯਾ 'ਝਲਕ' (reflection) ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਖ—

ਖਿਆਲ
ਸੋਚਣੀ
ਤੱਕਣੀ
ਬਚਨ
ਬਿਉਹਾਰ
ਪਿਆਰ

confrontation
quarrels
fights
bloodshed
oppression

in this world.

3 Personal Company

Every 'thought', thinking and action imposes a subtle 'colouring' on our mind and if this thinking or action is repeated, then this 'colouring' becomes concentrated. If these thoughts or actions are practised every day, then their 'colouring' gets carved on our mind. Similarly if one thought or action is practised continuously over a period of time, then its 'colouring' penetrates deep into our consciousness. In this way after a long time this 'colouring' penetrates and percolates into the deep layers of our consciousness.

Thus through the continuous practice of one particular thought or action, our mind, consciousness, intellect – the subconsciousness – gets penetrated, infiltrated, diffused and permeated with its 'colouring' and becomes an integral 'part' of our lives. The 'image or reflection of this 'colouring' automatically, unknowingly continues to express itself in every aspect of our lives namely –

thought
contemplation
look
word
behaviour
love

ਘਿਰਨਾ
ਕਰਮ
ਧਰਮ

ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਨਜਾਣੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਸਾਡੇ 'ਮੇਲ-ਜੋਲ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ', ਚੰਗੀ
ਯਾ ਮਾੜੀ ਉਪਜਦੀ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਜਦ ਇਹ 'ਰੰਗਤ' ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਧਸ, ਵਸ, ਰਸ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਇਸੇ 'ਰੰਗਤ' ਦਾ ਹੀ 'ਸਰੂਪ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਲਗਾਤਾਰ
ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ-ਘੜੇ ਹੋਏ ਐਸੇ ਮਾਨਸਿਕ 'ਸਰੂਪ' ਨੂੰ ਹੀ—

'ਆਦਤਾਂ'
'ਸੁਭਾਉ'
ਆਚਾਰ
'ਸ਼ਖਸੀਅਤ'
'ਜੀਵਨ'

ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਤਾਰ
ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਘੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ।

ਇਹ ਆਦਤਾਂ, ਸੁਭਾਉ, 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਬੇਅੰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ
ਬਣਦੀਆਂ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਇਹ ਆਦਤਾਂ, ਅਤੇ 'ਸੁਭਾਉ, ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਬੇ-ਧਿਆਨੇ ਹੀ ਬਣ ਰਹੀਆਂ
ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ
'ਰੰਗਤ' ਹੀ ਸਾਡਾ 'ਆਚਾਰ' ਤੇ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

'ਜੀਵ' ਇਸ ਆਪਣੇ ਘੜੀ ਹੋਈ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਸੁਭਾਉ ਦੀਆਂ
ਜ਼ਬਰਦਸਤ 'ਜੰਜੀਰਾਂ' ਵਿਚ ਜਕੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਇਸ ਦੇ 'ਬੇਖਰੀਦ
ਗੁਲਾਮ' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਬਾਧਿਓ ਆਪਨ ਹਉ ਹਉ ਬੰਧਾ ॥

ਦੇਸੁ ਦੇਤ ਆਗਹ ਕਉ ਐਧਾ ॥

(ਪੰਨਾ—258)

hatred
action
religion.

The colouring of our mind – good or bad – grows and becomes
permanent according to our 'interaction' and 'company'.

When after some time this 'colouring' penetrates, infiltrates,
permeates our 'subconsciousness', then our life becomes an
'embodiment' of this 'colouring'.

The self carved mental 'embodiment' through continuous practice is
indeed said to be –

'habit'
'manners'
'character'
'personality'
'life'

Every person has carved his own 'personality' according to his
thoughts and actions through continuous practice.

These habits, mentality, 'personality' take shape and become
ingrained through practice over a long period of time.

These habits and mentality form or take shape spontaneously without
an awareness but after some time their overall 'colouring' becomes our
'character' and personality.

Men are shackled in strong 'chains' of their habits and mentality of
their self-carved 'personality' and for the whole of their life they become
its 'purchased slaves' (are at the mercy of habits and personality).

*Man is bound by the chains of his own egotism, selfishness and conceit.
The spiritually blind place the blame on others.*

ਵਾਸਨ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸਭੁ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ਛੁਟਨ ਕੀ ਇਕੁ ਕੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ—331)

ਬੰਧਨ ਕਰਮ ਧਰਮ ਹਉ ਕੀਆ ॥

ਬੰਧਨ ਪੁਤ ਕਲਤ ਮਨਿ ਬੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ—416)

ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬੰਧਨੀ ਭਾਈ ਕਰਮ ਧਰਮ ਬੰਧਕਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ—635)

ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਫਾਹੀ ਫਾਸੈ ਕਉਆ ॥ (ਪੰਨਾ—935)

ਰਸਿ ਰਸਿ ਚੋਗ ਚੁਗਹਿ ਨਿਤ ਫਾਸਹਿ

ਛੁਟਸਿ ਮੂੜੇ ਕਵਨ ਗੁਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ—990)

ਧੰਧੈ ਧਾਵਤ ਜਗੁ ਬਾਧਿਆ ਨ ਬੂਝੈ ਵੀਚਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ—1010)

ਅਨਿਕ ਕਰਮ ਕੀਏ ਬਹੁਤੇਰੇ ॥

ਜੋ ਕੀਜੈ ਸੋ ਬੰਧਨੁ ਪੈਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ—1075)

ਜੇਕਰ 'ਸਤਸੰਗ' ਦੁਆਰਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝ ਭੀ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਸੁਭਾਉ, ਆਚਾਰ, ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਗਲਤ ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹਨ ਤਾਂ ਭੀ ਇਹ ਆਪੂੰ ਘੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੇ ਸੁਭਾਉ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਟੁਟ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ।

'ਜੀਵ' ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਰ ਸਭ ਮਾਇਕੀ ਪਦਾਰਥ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—ਪਰ ਇਹ ਆਪੂੰ ਘੜੀ ਚੰਗੀ ਯਾ ਮਾੜੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਅਗਲੇ ਜਨਮਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਜਰੂਰੀ ਅਤੇ ਦੀਰਘ ਨੁਕਤੇ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਖਿਆਲ ਯਾ ਅਹਿਸਾਸ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ, ਬੇਖਬਰ ਤੇ ਅਵੇਸਲੇ ਹੋ ਕੇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਅਜਾਈਂ ਗਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤੇ ਦੁਖਾਂ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨਰਕ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ—133)

ਮੇਰੀ ਮੇਰੀ ਧਾਰਿ ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿਆ ॥

ਨਰਕਿ ਸੁਰਗਿ ਅਵਤਾਰ ਮਾਇਆ ਧੰਧਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ—761)

ਮੰਦਾ ਚਿਤਵਤ ਚਿਤਵਤ ਪਚਿਆ

ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ ॥ (ਪੰਨਾ—825)

ਜਨਮ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ (ਪੰਨਾ—378)

1 Everyone knows how to be caught, but hardly anyone knows how to escape. 331

2 They are entangled with religious rituals, and religious faith, acting in ego. They are entangled with sons, wives and others in their minds. 416

3 Hope and desire are entrapments, O Siblings of Destiny. Religious rituals and ceremonies are traps. 635

4 Again and again, the crow falls into the trap. 935

5 With relish and delight, you continually bite at the bait; you are trapped, you fool - how will you ever escape? 990

6 The world is chasing after worldly affairs; caught and bound, it does not understand contemplative meditation. 1010

7 You can do anything, but whatever you do, only serves to tie your feet. 1075

If through 'satsang' the company of the holy, our mind does understand that our habits, mentality, character, personality are wrong and harmful, even then these chains of self-carve habits and mentality, will not snap or break.

After man's demise, all materialistic things remain here but the self-carved good or bad 'personality' goes along with subsequent births.

We do not even feel or think of this important and serious point and becoming careless, uninformed and indifferent according to the 'colouring' of our old subconsciousness, we are unknowingly wasting our lives and are experiencing hell through hardships and sufferings.

8 Entangled and enmeshed in the love of false occupations, the whole world is perishing. 133

9 Crying out, "Mine! Mine!", he is bound in bondage. Entangled in Maya, he is reincarnated in heaven and hell. 761

10 Plotting and planning evil, he was destroyed. The One who created him, gave him a push. 825

11 This human life is passing away in vain, in the love of Maya. 378

ਮਨ ਕੇ ਅਧਿਕ ਤਰੰਗ ਕਿਉਂ ਦਰਿ ਸਾਹਿਬ ਛੁਟੀਐ ॥ (ਪੰਨਾ—1088)

ਜੰਮਣੁ ਮਰਣੁ ਨ ਚੁਕਈ ਰੰਗੁ ਲਗਾ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ॥

ਬੰਧਨਿ ਬੰਧਿ ਭਵਾਈਅਨੁ ਕਰਣਾ ਕਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—1414)

ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੇ 'ਸੰਗ' ਕਰਨ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਉਹ ਪੱਕਾ 'ਸ਼ਰਾਬੀ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਉਗਣਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ, ਤਨ, ਚਿਤ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਉ, ਆਚਾਰ ਅਥਵਾ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਹੀ 'ਜੀਵਨ ਸਰੂਪ' ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਸ਼ਰਾਬ' ਦੇ ਅਉਗਣਾਂ ਵਾਲੀ 'ਰੰਗਤ', ਜੀਵ ਦੇ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਨਾਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭੀ ਉਸ ਦੀ 'ਰੁਚੀ' ਸ਼ਰਾਬ ਵਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦੀ ਅਗਲੇ ਜਨਮ ਵਿਚ ਭੀ 'ਸ਼ਰਾਬੀ-ਰੰਗਣ' ਵਾਲੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਦੁਕਵਾਂ ਉਦਾਹਰਣ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ :—

ਅਜ ਕਲ ਇਕ ਨਵੀਨ ਜੰਤਰ ਬਣਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ (computer) ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੰਤਰ ਵਿਚ ਜੋ ਅੰਕੜੇ (data) ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਲੋ-ਨਾਲ ਹਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸਮੁੱਚੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਯਾ ਸਿੱਟਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ 'ਚਿਤ' ਭੀ ਅਤਿਅੰਤ ਸੂਖਮ ਅਭੂਲ ਮਾਨਸਿਕ 'ਕੰਪਿਊਟਰ' (computer) ਹੈ—ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੋ ਭੀ ਖਿਆਲ, ਵਲਵਲੇ, ਵਾਸਨਾ ਆਦਿ ਉਪਜਦੇ ਹਨ ਯਾ ਲੰਘਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਟਾ ਯਾ ਰੰਗਤ ਸਾਡੇ ਚਿਤ ਦੇ ਪਰਦੇ (film) ਉਤੇ ਉਕਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਖਾਸ ਖਿਆਲਾਂ ਯਾ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦਾ ਮੁੜ-ਮੁੜ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਗਹਿਰੀ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ 'ਚਿਤ' ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ 'ਰੰਗਤ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਕਿਸਮਤ', 'ਭਾਗ' ਅਥਵਾ 'ਲੇਖ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਆਪਣੇ ਘੜੇ ਹੋਏ 'ਲੇਖ' ਯਾ 'ਭਾਗ' ਦੁਆਰਾ 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਹੋ ਕੇ ਉਸੇ ਰੰਗਤ ਦੇ ਖਿਆਲ-

1 The mind is churning with so many waves of desire. How can one be emancipated in the Court of the Lord? 1088

2 Their comings and goings in reincarnation do not end; they are imbued with the love of duality. Bound in bondage, they are made to wander, and they cannot do anything about it. 1414

As an example when a person starts drinking alcohol as a result of associating with a habitual drinker, gradually he becomes a confirmed 'drinker' and the negative influence of alcohol affects his mind, body, memory and intellect. In this way his manners, character or 'personality' acquire the 'colouring' of alcohol and his life becomes the 'embodiment of alcohol'. This 'colouring' with the demerits of 'alcohol' goes along in the next birth through the person's subconsciousness and in the next birth too his 'inclination' will be pulled towards alcohol. In this way the foundation of personality with 'alcohol-colouring' is laid even for the next birth.

Another relevant example is being given:-

Nowadays there is a new machine called the computer. The data that is put into it is processed simultaneously and at the end the answer or result appears.

Similarly our 'mind' is also a very abstract infallible mental 'computer' – in which whatever thoughts, feelings, desires etc. sprout or pass through, their overall effect or colouring are carved on the 'film' of our mind and if these special thoughts or desires are practised repeatedly, then their 'colouring' continues to become deep and intense.

Thus the continuous collected 'colouring' in our 'mind' is indeed said to be 'fate', 'luck', or 'destiny'. Gradually through the self-carved 'destiny' or 'fate' and 'bound by action or reaction', we continue to act according to the thoughts, desires of the same

ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਭੁਗਤਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਦਿਨੁ ਰਾਤਿ ਕਮਾਇਅੜੋ ਸੋ ਆਇਓ ਮਾਥੇ ॥ (ਪੰਨਾ—461)

ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਅੜਾ ਲੇਖੁ ਪੁਰਬ ਕਮਾਇਆ ਜੀਉ ॥

ਲੇਖ ਨ ਮਿਟਈ ਪੁਰਬਿ ਕਮਾਇਆ ਕਿਆ ਜਾਣਾ ਕਿਆ ਹੋਸੀ ॥ (ਪੰਨਾ—689)

ਪੁਰਬ ਕਰਮ ਲਿਖਤ ਧੁਰਿ ਪਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ—743)

ਲੇਖਾ ਲਿਖੀਐ ਮਨ ਕੇ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—1237)

ਉਪਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰਲੇ ਖਿਆਲਾਂ, ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਯਾ ਨਿਜੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਨੂੰ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਛੁਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀਏ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਵਾੜ ਯਾ 'ਰੰਗਤ' ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਖ ਵਿਚ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰਾਂ ਸਾਡਾ ਹੇਠਲਾ ਮਨ, ਚਿਤ, ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਹੀ ਸਾਡਾ ਅੰਤ੍ਰਗਤ ਸੂਖਮ ਮਾਨਸਿਕ ਕੰਪਿਊਟਰ (computer) ਹੈ ਜੋ ਅਭੁਲ ਅਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਅਵੱਸ਼ ਨਤੀਜੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਘੜੀਂਦਾ ਤੇ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ।

ਜੋ ਪਾਵਹਿ ਭਾਂਡੇ ਵਿਚਿ ਵਸਤੁ ਸਾ ਨਿਕਲੈ

ਕਿਆ ਕੋਈ ਕਰੇ ਵੇਚਾਰਾ ॥ (ਪੰਨਾ—449)

ਦੇਵੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ—433)

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ (ਪੰਨਾ—134)

ਜਦ ਕਿਸੇ ਖਿਆਲ ਯਾ ਕਰਮ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ (regular practice) ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਯਾ ਮਾੜੀ 'ਰੰਗਤ' ਦਾ ਅਸਰ, ਮਨ ਵਿਚ ਡੂੰਘਾ ਉਤਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ 'ਰੰਗਤ' ਯਾ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਅਤਿਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਐਸੀ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਮਾਨਸਿਕ ਮਾਇਕੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਦਾ ਦੂਜੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ-ਭਾਲੀਆਂ ਨਿਰਬਲ ਰੂਹਾਂ ਉਤੇ ਅਤਿਅੰਤ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ-ਜਿਹਾ ਕਿ :—

colouring and continue to experience their effect:-

1 Those actions you perform, day and night, are recorded upon your forehead. 461

2 Your destiny is written on your forehead, according to your past actions. This inscription of past deeds cannot be erased; what do I know about what will happen? 461

3 The karma of my past actions are the precursor or forerunners of my pre-ordained destiny. 743

4 The account is written of the loves of the mind. 1237

No matter how hard we try externally to hide our inner thoughts desires or our 'own personality' yet the odour or colouring of these continue to manifest unknowingly, automatically in every aspect of our lives.

Thus our underlying mind, memory, subconsciousness is indeed the abstract or subtle mental computer within us which is unerring and perfect. It is according to the unavoidable result of this that our life gets fashioned and changes automatically.

5 Whatever You place in that vessel, that alone comes out again. What can the poor creatures do? 449

6 Dadda: Do not blame anyone else; blame instead your own actions. Whatever I did, for that I have suffered; I do not blame anyone else. 433

7 As she has planted, so does she harvest; such is the field of karma. 134

When regular practice of some thought or action is carried out, then the influence of their good or bad 'colouring' goes down deep in the mind and this 'colouring' or 'personality' continues to become very powerful.

Very dangerous and harmful influence of such powerful and potent mental materialistic personality falls on other simple powerless souls (through a process called):-

ਨਜ਼ਰ ਲਗਣੀ

ਜਾਦੂ

ਟੂਣੇ

ਕਰਮਾਤ

ਭੂਤਾਂ ਦੇ ਡਰਾਵੇ

ਜੰਤ੍ਰ

ਮੰਤ੍ਰ

ਤੰਤ੍ਰ

ਹਿਪਨੋਟਿਜ਼ਮ (hypnotism)

ਮੈਸਮਰਿਜ਼ਮ (mesmerism) ਆਦਿ ।

ਜਦ ਐਸੀ ਮਲੀਨ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਦੇ 'ਮੇਲ' ਯਾ 'ਸੰਗ' ਕਰਨ ਦੇ ਇਤਨੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਦੈਵੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮੁਖ, ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਹਰਿਜਨਾਂ ਦੀ ਉਚੀ-ਸੂਚੀ 'ਸੰਗਤ' ਦੁਆਰਾ ਬੇਅੰਤ ਆਤਮਿਕ 'ਲ ਹੇ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ ਮਾਨਸਿਕ, ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ (scientific) ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਨਸਾਨ ਅਥਵਾ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਫੋਕਿਆਂ, ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਜਕੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਏਸੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਸਤ ਹੈ ।

'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਦਾ —

ਬੀਜ

ਮੁੱਢ ਕਾਰਣ

ਬਣਾਵਟ

ਰੰਗਤ

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ

ਸਰੂਪ

ਜੀਵਨ

ਚੰਗੇ ਯਾ ਮਾੜੇ 'ਮੇਲ-ਜੋਲ', ਸੰਗ ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਉਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ ਇਸ 'ਮੇਲ-ਜੋਲ' ਅਥਵਾ 'ਸੰਗਤ' ਦਾ ਨਖੇੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤਿ ਲੋੜ ਹੈ ।
L82.15

evil eye infection

charm

witch craft

miracles

fear of ghosts

chants

spells

magical formula (for attainment of supernatural powers)

hypnotism

mesmerism.

If this 'interaction' or 'company' of such 'personality' with impure inclinations can bring about such dangerous and harmful results, then through the lofty-pure 'company' of divine spiritual personalities such as guru-orientated beings, holy persons, saints, humble servants of God can bring about limitless spiritual 'benefits'. But the surprising thing is that despite so much mental, educational and scientific progress, man is indeed contented and intoxicated (in this prevailing condition).

The

seed

root cause

structure

determination

form

life

of 'personality' is dependent upon good or bad 'interactions', association or company.

For this reason it is very necessary to make a distinction of this 'interaction' or 'company'
L82.15

ਇਸ 'ਨਿਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ' ਅਥਵਾ 'ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ' ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਜੀਵ 'ਨੀਵੀਂ ਸੰਗਤ' ਅਥਵਾ ਕੁਸੰਗਤ ਵਲ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਖਿਚਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜ ਇਸੇ ਗਲਤ, ਮਲੀਨ ਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ 'ਰੋੜ੍ਹ' ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀ ਰੰਗਤ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਸਾਡੀ :—

ਸਮਝ
ਸੂਝ-ਬੂਝ
ਨਿਸਚਾ
ਗਿਆਨ
ਨਿਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ

ਭੀ :—

ਧੁੰਧਲੀ
ਗੰਧਲੀ
ਇਕ ਤਰਫਾ
ਤਅੱਸੂਬ ਵਾਲੀ
ਅਪੂਰਨ
ਗਲਤ

ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਕਾਰਨ ਧਰਮਾਂ ਅਥਵਾ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਵਿਚਕਾਰ :

ਵਿਤਕਰਾ
ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ
ਤਅੱਸੂਬ
ਨਫ਼ਰਤ
ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ
ਝਗੜੇ
ਲੜਾਈਆਂ

ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

L82.16

Without this 'discriminatory power' or 'reasoning intellect', man is easily attracted or motivated towards 'low or bad company' and gradually he is carried away in this wrong, impure and harmful 'routine'

Because of the firmness of the colouring of our subconsciousness through many previous births our:-

understanding
awareness
faith
knowledge
discriminatory power

also becomes:-

cloudy
murky
one sided
intolerant
imperfect
wrong.

For this reason:

differences
arguments
fanaticism
hatred
enmity-confrontation
quarrels
fights

continue to take place among religions and religious sects.

L82.16

ਨੀਵੀਂ ਮਲੀਨ ਮਾਇਕੀ ਮਨਮੁਖੀ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਜੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ 'ਬਦਲ' ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਹਰ ਪਖ ਮਲੀਨ ਮਾਇਕੀ ਰੰਗਤ ਨਾਲ 'ਲਬ-ਪਬ' ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ :—

ਸੋਚਣੀ
ਖਿਆਲ
ਨਿਸਚਾ
ਸ਼ਰਧਾ
ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਭੈ-ਭਾਵਨੀ
ਵਲਵਲੇ
ਪਾਠ
ਪੂਜਾ
ਕਰਮ
ਧਰਮ
ਜਿਗਿਆਸਾ

ਉਤੇ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਘੜੀ ਹੋਈ 'ਸ਼ਖਸੀਅਤ' ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਦਾ 'ਠੱਪਾ' ਲਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਹਉਮੈ-ਵੇੜੀ 'ਰੰਗਤ' ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਜੋ ਭੀ ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ ਅਤੇ 'ਧਰਮ' ਆਦਿ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸਭ 'ਫੋਕਟ-ਫੋਕਟਈਆ' ਤੇ 'ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ' ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਕਰਮ ਰਤ ਤਾ ਕੋ ਭਾਰ ਅਫਾਰ ॥
ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਜਉ ਨਾਮ ਸਿਉ ਤਉ ਏਉ ਕਰਮ ਬਿਕਾਰ ॥ (ਪੰਨਾ 252)
ਹਉ ਵਿਚਿ ਦਿਤਾ ਹਉ ਵਿਚਿ ਲਇਆ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਖਟਿਆ ਹਉ ਵਿਚਿ ਗਇਆ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ ॥
ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵੀਚਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ 466)
ਧਰਣੀਧਰੁ ਤਿਆਗਿ ਨੀਚ ਕੁਲ ਸੇਵਹਿ ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬਿਹਾਰ ॥
ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਅਗਿਆਨੀ ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧ ਕਹਾਵਥ ॥ (ਪੰਨਾ—1001)
ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਏ ਹਉ ਹਉਮੈ ਤੇ ਤੇ ਭਏ ਅਜਾਏ ॥ (ਪੰਨਾ—999)

We cannot change our low impure materialistic 'personality' with our own effort because every aspect of our life is already smeared or tainted with the impure materialistic colouring. As a result our:-

thinking
thoughts
faith
sincerity
trust
fear-filled desire
emotions
recitation of religious texts
worship
actions
religion
search (for truth)

already have the 'stamp' or 'seal' of the 'colouring' of our self carved 'personality' and whatever rites-rituals and 'religion' etc we indulge in, in the doubt-fallacy of our ego-ridden 'colouring', all are 'useless' and are 'actions of no value'.

- 1 Acting in egotism, selfishness and conceit, the lovers of rituals carry the unbearable load.
When there is no love for the Naam, then these rituals are corrupt and useless.
252
- 2 In ego they give, and in ego they take.
In ego they earn, and in ego they lose.
In ego they become truthful or false.
In ego they reflect on virtue and sin.
466
- 3 Abandoning the Lord, the Support of the earth, you serve her of lowly ancestry, and you pass you life acting egotistically.
You do useless deeds, you ignorant person; this is why you are called a blind, self-willed manmukh.
1001

- 4 The deeds I did in egotism and pride, have all been done in vain. 999
L82.17

ਕਹੈ ਪ੍ਰਭ ਅਵਰੁ ਅਵਰੁ ਕਿਛੁ ਕੀਜੈ

ਸਭੁ ਬਾਦਿ ਸੀਗਾਰ ਫੋਕਟ ਫੋਕਟਈਆ ॥ (ਪੰਨਾ—836)

ਮਨਮੁਖਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝੈ ਬਪੁੜੀ ਨਿਤ ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥

ਵਰਤ ਨੇਮੁ ਸੁਚ ਸੰਜਮੁ ਪੂਜਾ ਪਾਖੰਡਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਇ ॥

ਅੰਤਰਹੁ ਕ੍ਰਸੁਧ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਬੋਧੇ ਜਿਉ ਹਸਤੀ ਛਾਰੁ ਉਡਾਏ ॥

(ਪੰਨਾ—1423)

ਜੀਰਥ ਬਰਤ ਅਹੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ (ਪੰਨਾ—1428)

ਹਉਮੈ ਅੰਦਰਿ ਕਾਰਿ ਵਿਕਾਰੇ ॥ (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. 12/8)

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਣ ਸਹੰਸ ਲਖ ਪਤਿ ਵਡਿਆਈ ।

ਹਉਮੈ ਅੰਦਰ ਵਰਤਣਾ ਦਰਿ ਬਾਇ ਨ ਪਾਈ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. 38/15)

ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ :—

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ

ਕਰਮ-ਕ੍ਰਿਆ

ਜਪ-ਤਪ

ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ

ਜਿਗਿਆਸਾ

ਆਦਿ, ਸਭ ਮਨ ਦੀ ਓਪਰੀ ਤਹਿ ਦੇ ਹੀ ਕਰਤਬ ਹਨ ਜੋ ਸਾਡੇ ਮਨ, ਚਿਤ, ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਤਾਈਂ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ ।

ਏਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਬੇਅੰਤ :—

ਧਰਮਾਂ

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ

ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ

ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ

ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ

ਪਾਠ

ਪੂਜਾ

ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ

1 If God says one thing, and the soul-bride does something else, then all her decorations are useless and false. 836

2 The wretched, self-willed manmukhs do not realize His Will; they continually act in ego.
By ritualistic fasts, vows, purities, self-disciplines and worship ceremonies, they still cannot get rid of their hypocrisy and doubt.
Inwardly, they are impure, pierced through by attachment to Maya; they are like elephants, who throw dirt all over themselves right after their bath. 1423

3 Those who make pilgrimages to sacred shrines, observe ritualistic fasts and make donations to charity while still taking pride in their minds
- O Nanak, their actions are useless, like the elephant, who takes a bath, and then rolls in the dust. 1428

4 Sinful are the action committed in the grip of ego. VBG 12/8

5 Knowledge, meditations, remembrances and eulogies are there in thousands.
Having all this and behaving in arrogant manner, one does not get place at the door of the Lord. VBG 38/15

As has been stated before that our:-

recitation – worship

rites –rituals

meditation – penance

knowledge – attention

search (for truth)

etc are just the actions of (our) mind's superficial layer which do not descend into the deep layers of our mind, attention, subconsciousness.

The reason for that despite the existence of so many:-

religions

religious sects or factions

religious books

religious places

religious preaching

religious functions

recitation of religious texts

worship

lectures and sermons

ਜਗਰਾਤੇ
ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ
ਮਨੋਤਾਂ
ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ
ਬਰਤ
ਨੇਮ
ਇਸ਼ਨਾਨ
ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ
ਜੋਗ ਸਾਧਨਾਵਾਂ
ਸਮਾਧੀਆਂ

ਦੇ ਇਤਨੀ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹੋਣ ਦੇ 'ਬਾਵਜੂਦ' ਭੀ, ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ 'ਜੀਵਨ', ਤਰੱਕੀ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਨਿੱਘਰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਜਨਤਾ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ 'ਰਬ ਦੀ ਹੋਂਦ' ਦੀ ਬਾਬਤ 'ਸ਼ੱਕ' ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਲੋਕ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸ਼ਰਧਾਹੀਣ, ਅਵੇਸਲੇ ਅਤੇ 'ਬੇਮੁਖ' ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ।

ਐਸੇ ਹਉਂ-ਧਾਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫੋਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :—

ਬਰਤ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਮਹਿ ਰਹਤਾ ਤਿਨ ਕਾ ਆਵੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਆਗੈ ਚਲਣੁ ਅਉਰੁ ਹੈ ਭਾਈ ਉਹਾਂ ਕਾਮਿ ਨ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥
ਤੀਰਥਿ ਨਾਇ ਅਰੁ ਧਰਨੀ ਭ੍ਰਮਤਾ ਆਗੈ ਠਹੁਰ ਨ ਪਾਵੈ ॥
ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਓਹੁ ਲੋਗਨ ਹੀ ਪਤੀਆਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ—216)
ਖਟੁ ਸਾਸਤ ਬਿਕਰਤ ਮੁਖਿ ਗਿਆਨਾ ॥
ਪੂਜਾ ਤਿਲਕੁ ਤੀਰਥਿ ਇਸ਼ਨਾਨਾ ॥
ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਆਸਨ ਚਉਰਾਸੀਹ ਇਨ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੀਉ ॥
ਅਨਿਕ ਬਰਖ ਕੀਏ ਜਪ ਤਾਪਾ ॥
ਗਵਨੁ ਕੀਆ ਧਰਤੀ ਭਰਮਾਤਾ ॥

ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਹਿਰਦੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ

ਜੋਗੀ ਬਹੁੜਿ ਬਹੁੜਿ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ਜੀਉ ॥

(ਪੰਨਾ—98)

night-'awakers' (for singing religious hymns)
missionaries
beliefs
pilgrimages
pilgrimages
fasts
principles or rules
baths (at holy places)
rites-rituals
yogic practices
postures of deep meditation,

man's mental and spiritual 'life', instead of progressing, is regressing as a result of which 'doubts' are emerging in the minds of the masses about the existence of God and people are becoming faithless, indifferent and renegades as far as religion is concerned.

Gurbani describes such ego-ridden hollow religious rites-rituals thus:-

- 1 *Fasting, daily rituals, and austere self-discipline - those who keep the practice of these, are rewarded with less than a shell. Hereafter, the way is different, O Siblings of Destiny. There, these things are of no use at all. ||1||*
Those who bathe at sacred shrines of pilgrimage, and wander over the earth, find no place of rest hereafter. There, these are of no use at all. By these things, they only please other people.
- 2 *People recite from memory the wisdom of the six schools of philosophy; They perform worship services, wear ceremonial religious marks on their foreheads, and take ritual cleansing baths at sacred shrines of pilgrimage. They perform the inner cleansing practice with water and adopt the eighty-four Yogic postures; but still, they find no peace in any of these. They chant and meditate, practicing austere self-discipline for years and years; they wander on journeys all over the earth; And yet, their hearts are not at peace, even for an instant. The Yogi rises up and goes out, over and over again.*

216

98

ਕਿਰਿਆਚਾਰ ਕਰਹਿ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਇਤੁ ਰਾਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥
ਅੰਤਰਿ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ ॥ (ਪੰਨਾ—495)

ਹਨੁ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ ॥
ਵਰਤੁ ਤਪਨੁ ਕਰਿ ਮਨੁ ਨਹੀ ਭੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ—905)

ਪਾਨੁ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਛੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥.....
ਪੂਜਾ ਅਰਚਾ ਬੰਦਨ ਡੰਡਉਤ ਖਟੁ ਕਰਮਾ ਰਤੁ ਰਹਤਾ ॥
ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥
ਜੋਗ ਸਿਧ ਆਸਣ ਚਉਰਾਸੀਹ ਏ ਭੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਹਿਆ ॥

ਵਡੀ ਆਰਜਾ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜਨਮੈ ਹਰਿ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਨ ਗਹਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ—642)

ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਹੋਨਾਂ ਅਥਵਾ ਨਿਵਾਣ ਵਲ
ਰੁੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ— ਪਰ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਉਪਰ ਵਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ
ਜੰਤਰ ਅਥਵਾ ਪੰਪ (pump) ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਆਪ੍ਰਿਯਤੀ ਹੋਈ ਨੀਵੀਂ ‘ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ ਨੂੰ
ਬਦਲਣ ਯਾ ਉਪਰ ਵਲ ਅਥਵਾ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਵਲ ਚੁਕਣ ਲਈ, ਕਿਸੇ
ਦਾਮਨਿਕ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ‘ਸ਼ਖਸੀਅਤ’ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਥਵਾ :—

ਸਾਧਾਂ
ਸੰਤਾਂ
ਭਗਤਾਂ
ਹਰਿਜਨਾਂ
ਗੁਰਮੁਖਾਂ

ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਅਤਿ ਲੋੜ ਹੈ ।

ਏਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ
ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ‘ਸੰਗਤ’ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ
ਹੈ ਅਤੇ ਐਸੀ ਉਚੀ-ਸੂਚੀ ਆਤਮਿਕ ਸੰਗਤ ਲਈ ਜਾਚਨਾ ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਈ ਹੈ ।

ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ ਜਿਨਾਂ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ । (ਅਰਦਾਸ)

ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ (ਪੰਨਾ—12)

1 They perform the four rituals and six religious rites; the world is engrossed in these.
They are not cleansed of the filth of their ego within; without the Guru, they lose
the game of life. 495

2 Practicing restraint by Hatha Yoga, the body wears away.
The mind is not softened by fasting or austerities. 905

3 They read scriptures, and contemplate the Vedas; they practice the inner cleansing
techniques of Yoga, and control of the breath.
But they cannot escape from the company of the five passions; they are increasingly
bound to egotism.....
He may remain devoted to worship and adoration, bowing his forehead to the floor,
practicing the six religious rituals.
He indulges in egotism and pride, and falls into entanglements, but he does not
meet the Lord by these devices. ||5||
He practices the eighty-four postures of Yoga, and acquires the supernatural powers
of the Siddhas, but he gets tired of practicing these.
He lives a long life, but is reincarnated again and again; he has not met with the
Lord. 642

Water automatically flows towards lower level but to take it up towards
higher level, it is necessary to use some powerful machine such as a pump.

From this it is clear that to change or take our self-carved low ‘personality’
higher towards the spiritual realm, it is very necessary to have the continuous
company of some dynamic spiritual powerful ‘personality’ such as:-

sadhus (ascetics)
saints
devotees
God’s men
Guru-orientated ones.

It is for this reason that in Gurbani there is mandatory guidance through
Guru’s grace for us to be in the ‘company’ of spiritually elevated guru-orientated
beloved ones and (to attain this company we) are taught to pray for such lofty-
pure spiritual company.

4 O God, make (us) meet such beloved ones – upon meeting whom Your Naam
remains in (our) consciousness. (Ardas)

5 Join the Saadh Sangat, the Company of the Holy; vibrate and meditate on the Jewel
of the Naam. 12

ਸੋ ਸਾਜਨੁ ਸੋ ਸਖਾ ਮੀਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਕੀ ਮਤਿ ਦੇਇ ॥ (ਪੰਨਾ—298)

ਜਿਨ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਸਾਧ ਪਗ ਸੇਵੇ
ਤਿਨ ਸਫਲਿਓ ਜਨਮ ਸਨਾਥਾ ॥ (ਪੰਨਾ—696)

ਓਇ ਸਾਜਨ ਓਇ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ ॥
ਜੋ ਹਮ ਕਉ ਹਰਿਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ—739)

ਆਵਹੁ ਸੰਤ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਥਾ ਕਰਹੁ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਬੋਹਿਬੁ ਹੈ ਕਲਜੁਗਿ
ਖੇਵਟ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਤਰਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ—799)

ਨੀਚ ਤੇ ਨੀਚੁ ਅਤਿ ਨੀਚੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਬਿਨਉ ਬਲਾਵਉ ॥
ਪਾਵ ਮਲੋਵਾ ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵਉ ॥ (ਪੰਨਾ—811)

ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਸਾਧ ਪ੍ਰਭ ਤਿਨ ਲਾਗਹੁ ਪਾਲ ॥
ਮੋ ਕਉ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਤਨ ਪਗ ਰਾਲ ॥ (ਪੰਨਾ—811)

ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਮੋਹਿ ਕਰਹੁ ॥
ਸੰਤਹ ਚਰਣ ਹਮਾਰੇ ਮਾਥਾ ਨੈਨ ਦਰਸੁ ਤਨਿ ਧੂਰਿ ਪਰਹੁ ॥ (ਪੰਨਾ—828)
ਹੋਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਸੰਤਾਂ ਸੰਗਿ ਵਿਹਾਵੇ ॥ (961)

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਨਿਹਚਉ ਹੈ ਤਰਣਾ ॥ (ਪੰਨਾ—1071)

ਐਸੀ ਮਾਂਗੁ ਗੋਬਿਦ ਤੇ ॥
ਟਹਲ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੰਗ ਸਾਧੂ ਕਾ ਹਰਿਨਾਮਾਂ ਜਪਿ ਪਰਮਗਤੇ ॥ (ਪੰਨਾ—1298)
ਕੋਈ ਆਵੈ ਸੰਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਜਨੁ ਸੰਤੋ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਨੁ ਸੰਤੋ
ਮੋਹਿ ਮਾਰਗੁ ਦਿਖਲਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ—1201)

ਜੇਕਰ ਇਕਲੋਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਾ ਅਸਰ ਇਤਨਾ ਤੀਖਣ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ 'ਸੰਗਤ' ਦਾ ਸਮੂਚਾ ਅਸਰ ਤਾਂ ਅਤਿ ਭ੍ਰੰਘਾ, ਤੀਬਰ ਤੇ ਦਾਮਨਿਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਵਚਨੀ (Plural) ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹਾ ਕਿ :—

ਸਾਧਾ ਸਰਣੀ ਜੋ ਪਵੇ ਸੁ ਛੁਟੈ ਬਧਾ ॥
ਸਾਧ ਸਭਾ ਸੰਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਦਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ—437)

1 He is your friend, your companion, your very best friend, who imparts the Teachings of the Lord. 298

2 Those who serve at the feet of the Holy, the feet of the Holy, their lives are made fruitful, and they belong to the Lord. 696

3 They are my companions, and they are my dear friends, who inspire me to remember the Lord's Name. 739

4 Come, O Saints, and join together, O my Siblings of Destiny; let us tell the Stories of the Lord, Har, Har.
The Naam, the Name of the Lord, is the boat in this Dark Age of Kali Yuga; the Word of the Guru's Shabad is the boatman to ferry us across. 799

5 I am the lowest of the low, absolutely the lowest; I offer my humble prayer. I wash their feet, and renounce my self-conceit; I merge in the Saints' Congregation. 811

6 God's Holy people are the saviors of the world; I grab hold of the hem of their robes.
Bless me, O God, with the gift of the dust of the feet of the Saints. 811

7 Bless me with such mercy, Lord, that my forehead may touch the feet of the Saints, and my eyes may behold the Blessed Vision of their Darshan, and my body may fall at the dust of their feet. 828

8 Be Merciful, O my Lord and Master, that I may pass my life in the Society of the Saints. 961

9 In the Saadh Sangat, the Company of the Holy, I am sure to be saved. 1071

10 Beg for such blessings from the Lord of the Universe: to work for the Saints, and the Saadh Sangat, the Company of the Holy. Chanting the Name of the Lord, the supreme status is obtained. 1298

11 If only some Saint, some humble Saint of the Lord, my Holy Beloved, would come, to show me the way. 1201

If the influence of one sole personality is so sharp and powerful then the overall influence of the meeting of many personalities can be very deep, intense and dynamic. For this reason in Gurbani the company of guru-orientated beloveds is referred to in plural form as well as is illustrated below:-

12 One who seeks the Sanctuary of the Holy is released from bondage. 320

13 In the Company of the Holy, and the Saints' Society, by God's Grace, peace is obtained. 437

L82.21

ਜਹ ਸਾਧ ਸੰਤਨ ਹੋਵਹਿ ਇਕਤ੍ਰ ॥	
ਤਹ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵਹਿ ਨਾਦ ਕਵਿਤ ॥	(ਪੰਨਾ—676)
ਸੰਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਇਓ ॥	(ਪੰਨਾ—720)
ਮਿਲ ਰਹੀਐ ਪ੍ਰਭ ਸਾਧ ਜਨਾ	
ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਨੀਐ ਰਾਮ ॥	(ਪੰਨਾ—926)
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ਬੋਲਹੁ ॥	
ਸੰਤ ਸਭਾ ਮਹਿ ਇਹੁ ਰਸੁ ਟੋਲਹੁ ॥	(ਪੰਨਾ—1030)
ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਹਰਿ ਮਨ ਵਸੈ ॥	
ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥	
ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਮਹਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ॥	
ਸੰਤ ਸੰਗ ਹੋਇ ਏਕ ਪਰੀਤਿ ॥	(ਪੰਨਾ—1146)
ਸਾਧਨ ਕਾ ਸੰਗੁ ਸਾਧ ਸਿਉ ਗੋਸਟਿ	
ਹਰਿ ਸਾਧਨ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਉ ॥	(ਪੰਨਾ—1202)
ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਮਿਲਿ ਹਰਿਆ ॥	
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਾਧ ਜਨਾਂ ਕਉ	
ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਪਾਰਿ ਉਤਰਿਆ ॥	(ਪੰਨਾ—1294)
ਸੰਤ ਸਭਾ ਜੋਕਾਰੁ ਕਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਮ ਕਮਾਉ ॥	(ਪੰਨਾ—1411)

ਐਸੀ ਉਚੀ-ਸੁਚੀ ਆਤਮਿਕ 'ਸੰਗਤ' ਨੂੰ ਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ :—

ਸਤ ਸੰਗਤ
ਸੰਤ ਸੰਗਤ
ਸਾਧ ਸੰਗਤ
ਗੁਰ ਸੰਗਤ
ਸੰਤ ਮੰਡਲ
ਸਚ ਸੰਗਤ
ਸਚੀ ਸੰਗਤ
ਸੰਤ ਸਭਾ
ਸਾਧ ਸਭਾ
ਗੁਰ ਸਭਾ

1	Wherever the Holy Saints gather, there they sing the Praises of the Lord, in music and poetry.	676
2	Meeting with the humble Saints, sing the Praises of the Lord.	720
3	Meet with the holy, humble servants of God; meeting with the Lord, listen to the Kirtan of His Praises.	926
4	Speak the Guru's Word, and the Name of the Lord. In the Society of the Saints, search for this essence.	1030
5	In the Realm of the Saints, the Lord dwells in the mind. In the Realm of the Saints, all sins run away. In the Realm of the Saints, one's lifestyle is immaculate. In the Society of the Saints, one comes to love the One Lord.	1146
6	I speak with the Company of the Holy; I am in love with the Holy people of the Lord.	1202
7	Meeting with the Holy people, my mind blossoms forth. I am a sacrifice, a sacrifice, a sacrifice, a sacrifice to those Holy beings; joining the Sangat, the Congregation, I am carried across to the other side.	1294
8	So proclaim the victory of the Society of the Saints, and act as Gurmukh.	1411

Such lofty-pure spiritual 'company' is honoured in Gurbani with words such as:-

true company
company of saints
company of the holy
Guru's congregation
society of saints
company of truth
true congregation
association of saints
association of ascetics
association of Guru

rwm jnw
smq jnw
sMq sjn pRvwr
Twkur vjIrw
mhwpurKn
hir ky log

Awid AKrW duAwrw snmwinAw igAw hY[

mukiq bYkuMT swD kI sMgiq jn pwieE hir kw Dwm]

(cldw.....)

family of saint's friends
God's ministers
great souls
god's people etc.

*Liberation and heaven are found in the Saadh Sangat, the Company of the Holy; his
humble servant finds the home of the Lord.* 682

L82.23

devotees of God
saint devotees

L82.23

ਭਾਗ-4

Lekh 81 Sangat Part 4

ਇਸ ਲੇਖ ਦੀ ਲੜੀ ਦੇ ਪਿਛਲਿਆਂ ਤਿੰਨਾਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 'ਸੰਗਤਿ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਅਗਲਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਡੂੰਘਿਆਂ-ਗੁਝਿਆਂ ਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਉਣ ਦਾ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਜਾ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸੰਗਤਿ' ਹੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ :—

ਚੰਗਾ	—	ਮਾੜਾ
ਸੁਖਦਾਈ	—	ਦੁਖਦਾਈ
ਅਰੋਗ	—	ਰੋਗੀ
ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ	—	ਮੁਰਝਾਇਆ
ਸ਼ਾਂਤ	—	ਅਸ਼ਾਂਤ
ਨੇਕ	—	ਬਦ
ਮੁਕਤ	—	ਬੰਧਨ
ਸੁਰਗ	—	ਨਰਕ
ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ	—	ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਕਲਾਂ
ਨਿਰਮਲ	—	ਮਲੀਣ
ਕਾਮਯਾਬ	—	ਨਿਸਫਲ
ਯਾਦ	—	ਭੁੱਲ
ਰਸਦਾਇਕ	—	ਫੋਕਾ
ਦੈਵੀ	—	ਮਾਇਕੀ

ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਅਤਿਅੰਤ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਯਾ 'ਜ਼ਰੀਆ' ਹੈ ।

ਜੋ ਜੇਸੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਸੋ ਤੇਸੋ ਫਲੁ ਖਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ—1369)

ਕਾਹੂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਹੋਇ

ਕਾਹੂ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਤ ਹੈ । (ਵਾ. ਭਾ. ਗੁ. 549)

In the previous three parts of this series a cursory or superficial discussion has put forward about 'sangat' (company).

In the following parts an attempt is being made to unfold the deeper-hidden meanings and secrets in the light of Gurbani.

It has been explained in the previous part of this article that the 'sangat' indeed is extremely important way or means through which life can be :-

good	or	bad
peaceful	or	painful
free of disease	or	disease ridden
fulfilling	or	wilting
calm	or	restless
virtuous	or	evil
free	or	burdened
heavenly	or	hellish
high spirited	or	low spirited
pure	or	polluted
successful	or	failure
(in a state of) remembrance	or	(in a state of) forgetfulness
enjoyable	or	insipid
spiritual	or	materialistic.

1 According to the company one keeps, so are the fruits one eats. 1369

2 Through the company of some, one attains salvation; through the company of some one goes to hell. KBG 549

L81.1

ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਮਾਨਸਿਕ ਜੀਵਨ-ਰੋੜ੍ਹ (routine) ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਰੁੱਝੇ ਅਤੇ ਗਲਤਾਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਘੜੇ ਹੋਏ ਅਥਵਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਏ ਮਾਨਸਿਕ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਤੱਕਣ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਸਦੀ।

ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ ਰੁਝਾਨ ਯਾ 'ਰੋੜ੍ਹ' ਨੀਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ—'ਜੀਵ' ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਨੀਵੀਆਂ ਅਤੇ ਮਲੀਣ ਰੁਚੀਆਂ ਦੀ 'ਸੰਗਤ' ਵਲ ਖਿਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਦਾਹਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਅਮਲੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਭੀ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤਿਅੰਤ ਬੁਰੀ, ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਪਰਲੇ ਮਨ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਭੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਾਂਹ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਪਰ—ਜਦ ਭੀ ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਯਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰਾਬੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਧਸੀ-ਵਸੀ-ਰਸੀ ਹੋਈ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਰੁਚੀ ਫਿਰ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪੂੰ ਘੜੀ ਹੋਈ ਰੁਚੀ ਅਥਵਾ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਓਪਰੇ ਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਨਿਸ਼ਫਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵ ਆਪੂੰ-ਘੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਦਤਾਂ, ਰੁਚੀਆਂ ਅਥਵਾ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਅਸਮਰਥ ਹੈ। ਜੀਵ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਕਾਰ—ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲਾਂ, ਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੀ 'ਸੰਗਤ' ਨਾਲ ਬਣੇ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਏ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਯਾ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਉਚੀ-ਸੁਚੀ ਦਾਮਨਿਕ ਆਤਮਿਕ ਸੰਗਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਨੀਵੀਆਂ 'ਰੁਚੀਆਂ' ਅਥਵਾ ਨੀਵੀਂ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡਾ ਮਨ ਹੋਰ ਭੀ ਮਲੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੀ 'ਰੁਚੀ'—ਦੇਵੀ ਰੁਚੀਆਂ ਯਾ 'ਉਚੀ ਸੰਗਤ' ਵਲ 'ਖਿਚ ਖਾਣ' ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮਨ ਲਈ 'ਸੰਗਤ' ਦੀ ਬਾਬਤ 'ਨਿਰਨਾ ਸ਼ਕਤੀ' ਯਾ 'ਬਿਬੇਕ ਬੁਧੀ' ਭੀ ਮੱਧਮ ਯਾ 'ਧੁੰਧਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ 'ਜੀਵਨ' ਨੂੰ ਉਚਾ-ਸੁਚਾ ਦੇਵੀ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪੜਚੋਲਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਅਤੇ ਪਰਖਣ ਦੀ ਅਤੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਨਿਰਨਾ ਕਰ ਸਕੀਏ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰੋੜ੍ਹ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਰੁੜ੍ਹ

But we are so absorbed and entangled in the materialistic routine of our own making that we do not see the need to look beyond and to verify the materialistic sphere which we ourselves have fashioned.

As the daily routine or 'flow' of our mind is towards the low side, it is natural that 'man' gets easily pulled towards the 'company' of base and impure tendencies.

As an example, even if an alcoholic comes to realise that alcohol is very bad, harmful and painful and with his superficial mind he even decides that he is going to give up alcohol; but when he passes by a place where alcohol is available or he meets another alcoholic, then the penetrated-permeated-diffused tendency to drink once again arises in his accumulated residual self and he takes to alcohol again. In this way he becomes the slave of his own self imposed tendency or habit and the superficial decisions of his mind become fruitless.

It is clear from this that man is incapable of changing his self imposed habits, tendencies, inclinations or his accumulated residual actions by himself. Man's current accumulated actions— are made and have become ingrained from the 'company' of base thoughts, actions and the environment. For this reason to change the ingrained *sanskaar* (accumulated reactions of actions) or personality, the lofty, pure dynamic spiritual company is mandatory.

Getting entangled in these low, base tendencies or negative company our mind becomes even more defiled or impure. In this way our mind's tendency becomes incapable of being 'pulled or attracted' by divine inclinations or 'lofty company'. In this condition or state the 'discriminating faculty' or the discerning intellect of our mind becomes dull or 'hazy' about the (value of the) 'sangat'.

In other words to make our 'life' lofty, pure and divine it is essential for us to investigate, recognise and verify our current condition or state: so as to enable us to discern for ourselves the direction our current routine of our life is taking us.

L81.2